

Pontus Cerin
Industriell miljöteknik, IEI

Tentamen i Hållbar utveckling och företagande, TKMJ51, TEN1 2019-08-21

Examinator, Pontus Cerin, eller annan utsedd lärare besöker tentamen ca 1 timme efter att den inletts och kan i övrigt nås via telefon på 0733 288 933. Inga hjälpmedel är tillåtna. **Skriv varje huvudfråga på separat papper**, där du utöver svaret också anger AID-nr samt vilken fråga svaret avser. **Skriv noggrant, tydligt och med fokus på centrala delar i kursen. Motivera dina svar väl för frågor där textsvar efterfrågas. Läs frågorna noga, inklusive de anvisningar som ges!**

1. Ta ställning till om följande påståenden är sanna (S) eller falska (F). Du gör det genom att skriva upp respektive bokstav (a-j) samt ditt svar. Du får lämna en kort kommentar för förtydligande, men det krävs inte. Ett korrekt svar ger 1p, ett inkorrekt svar kan ge -1p. Frågan kan ge 10p totalt och som minst 0p. Kommentarer kan påverka utfallet.

- a) För att bedöma ett företags beroende av växthusgasutsläpp behövs utsläppsdata endast från scope 1 och 2 enligt GHG Protocol då scope 3 beskriver utsläpp på andra ställen i värdekedjan.
- b) En fördel med ISO 9001 och ISO 14001 är att de är mycket snarlika i struktur och är väl anpassade för att integreras trots att de adresserar olika frågeställningar.
- c) Fosfor är en flödesresurs som i stora mängder flödar ut från våra jordbruksmarker och skapar övergödning, vilket leder till syrebrist och bottendöd i vattendrag och sjöar.
- d) I livscykelanalysen utgör materialitet mätningen av ämnen och substanser i varje studerat processteg medan transporter ligger mellan processerna.
- e) Generellt sett har människor med låg medelinkomst betydligt lägre ekologiskt fotavtryck än personer med hög medelinkomst.
- f) Utilitarismen är ett synsätt där mänskligheten har rätt att nyttja – engelskans utilize – tex djur och växter på det sätt som ger mest nytta för människan.
- g) Resekostnadsmetoder och hedoniska prissättningsmetoder är två sätt att bedöma vilka ekonomiska värden en viss miljö kan ha. En annan metod är genom intervjuer.
- h) Det finns idag (mer än 1000) produkter i Sverige som har blivit certifierade enligt ISO 14001, vilket därmed tillåter märkning av produkterna med standardens logotyp.
- i) Ansvarsfull kapitalförvaltning använder ofta processerna: a) välja bort sämre företag, b) välja in de allra bästa företagen och eller c) påverka sämre presterande företag.
- j) Nudging kan vara ett sätt att styra människor till ett mer miljöanpassat beteende, ibland utan att personen som påverkas ens märker av det genom att göra det enkelt att 'välja rätt'.

2. Lös uppgifterna, där du maximalt får använda 100 ord per delsvar a-d (3p per deluppgift):

- a) Förklara vad som menas med reaktivt respektive proaktivt miljöarbete. Använd a) rutiner för miljöanpassad design av produkter samt b) sanering av deponi där urlakning av föroreningar sker.
- b) Nämn tre typer av miljörelevanta svenska författningar (som beslutas av olika instanser och) vilka berör industriföretag, samt förklara vilken statlig organisation som beslutar om dem och hur de olika författningarna förhåller sig till varandra. (Sveriges grundlagar och EUs regelverk bortses från uppgiften.)
- c) Rollen som miljöchef inom svenska industriföretag har förändrat sig på många väsentliga punkter de senaste 40 åren. Beskriv på vilka sätt detta har skett och varför.
- d) Beskriv innebörden av administrativa, ekonomiska och informativa styrmedel. Ge två exempel på varje sort.

3. Lös uppgifterna, där du maximalt får använda 200 ord per delsvar a-d (4p per deluppgift):

- a) Vad är offentlig upphandling, hur kan den användas för att åstadkomma bättre miljöprestanda samt vad är dess styrkor och svagheter? Svaret ska omfatta dels ett miljöperspektiv och dels ett industriellt perspektiv.
- b) När ekonomisk tillväxt och miljöproblem diskuteras ihop förs ofta begreppen decoupling (frikoppling) och the rebound effect (bakslagseffekten) in. Förklara vad dessa begrepp betyder och varför dessa är relevanta i detta sammanhang.
- c) Du skall hjälpa ett företag i livsmedelssektorn som tillverkar halvfabrikat som säljs i de flesta livsmedelsbutiker. Företagets ledning vill förbättra hanteringen av miljöfrågor genom att implementera ett miljöledningssystem. Då ledningen inte har någon tidigare erfarenhet av miljöledningssystem behöver de först en genomgång av dig. Beskriv huvudkomponenterna i ett miljöledningssystemets processer enligt många miljöledningssystemens centrala cykliska process – PDSA.
- d) Som ett svar på ett ökat miljöfokus hos viktigare kunder till ett större industriföretag så vill inköpsfunktionen hos det företaget i sin tur ställa hårdare miljökrav på sina underleverantörer. Diskutera fyra stycken möjligheter till effektiv kravställning företaget kan göra för att förbättra sin egen position gentemot de miljömedvetna kunderna.

4. Nedan finner du en tabell med tre kolumner. I kolumn 1 finns fyra verktyg/koncept som vi berört i kursen. I kolumnerna 2 och 3 finns centrala ord/begrepp som främst har en tydlig koppling till ett av dessa fyra verktyg/koncept. Uppgiften går ut på att klargöra kopplingarna, så att du kopplar samman varje verktyg/koncept (i kolumn 1) med två ord/begrepp – ett från kolumn 2 och ett från kolumn 3. Du skall alltså göra fyra kompletta kopplingar, där varje koppling består av en del från respektive kolumn. Orden/begreppen skall bara användas en gång och till den koppling där de passar bäst enligt kursen (2p per rätt koppling; -1p kan ges för felaktiga och mindre viktiga kopplingar). Frågan kan ge 8p.

Kolumn 1 – verktyg/koncept	Kolumn 2 – ord/begrepp	Kolumn 3 – ord/begrepp
Miljöanpassad produktutveckling	Ekostrategihjulet	Samråd
Miljökonsekvensbeskrivning	Nollalternativ	Intressentperspektiv
Miljöledningssystem	Miljömål	ISO 14001
Hållbarhetsredovisning (GRI)	Klarhet	Optimerad funktion

5. Tag ställning till följande påståendens korrekthet. Du måste också tydligt motivera ditt svar, eller problematisera det på ett insiktsfullt sätt (3p per deluppgift). Du får maximalt använda 100 ord per delmotivering (a-d).

- Det är ofta en ganska snabb och smidig process för stora industriföretag att erhålla tillstånd enligt miljöbalken.
- Många företag använder flera olika typer av verktyg, eller koncept, i miljöarbetet. Det säkerställer dock inte att de har bra miljöprestanda.
- Ett ledningssystem, SA 8000, är utformat så att det sätter ansvar utanför organisationens gränser och kan användas för att kontrollera att underleverantörerna inte använder sig av barnarbetskraft.
- En arkitektfirma som till allra största grad har kontorsanställda har inget större behov av strukturerat hållbarhetsarbete utan behöver mest hålla koll på resursanvändningen vid kontoret och att det är god stämning mellan medarbetarna på kontoret.

6. Ett företag som säljer konsumentelektronik vill arbeta för att bli mera offensiva i sitt arbete med miljö- och sociala frågor och göra dessa till en strategisk fråga för företaget. Kursboken beskriver fem olika strategiska arbetssätt för miljöfrågor. Beskriv de fyra strategierna som går utöver att uppfylla gällande regleringar och lagkrav. För varje strategi ska det klargöras:

- Dess inriktning och betydelse
- Vad den innebär praktiskt för företaget
- Viktiga förutsättningar för att lyckas

Frågan kan ge 10p totalt.

För nedanstående betyg fordras:

Betyg	Procent av totalpoäng
3	60
4	75
5	90